

SAMENVATTING LANDELIJKE UILENDAG 2024

28 SEPTEMBER 2024, SCHOUWBURG OGTEROP IN MEPPEL



Inhoud

Waarom deze samenvatting ?.....	3
Programma-overzicht.....	4
De Oehoe in 'Beleef de Lente, een samenvatting.....	5
Doe meer met ringen: overleving en sterfte van kerkuilen in Holland.....	6
Uilen voor de lens, steenuil en bosuil 'rondom huis'	7
Pilot voedselonderzoek steenuilen met geavanceerde cameraopstellingen	8
Kruip met ons in de huid van Europese uilen.....	9
Het verborgen leven van de kerkuil. Een inkijkje via webcambeelden.....	10
Newsflash (1): Kort bericht over NEM Verspreidingsonderzoek muizen.....	11
Newsflash (2): Kort bericht over bosuil gewichtscurve en gewichts-index	12
Broedstrategie en broedgedrag bij oehoe, kerkuil, bosuil en steenuil	13
Geen ruimte meer voor ransuilen	14
Broedvlekontwikkeling bij steenuilenvrouwen.....	15
Elke Oehoe roept zoals-ie 'gebekt' is!	16
45 jaar op bezoek bij de uilen	17

Waarom deze samenvatting ?

28 september 2024 werd na een afwezigheid van bijna vijf jaar de Landelijke Uilendag weer georganiseerd door SKWN, STONE en OWN. Tot 2019 werd deze dag om het jaar georganiseerd, maar door een combinatie van Covid-beperkingen en het daarna wegvallen van de belangrijkste kartrekker voor deze dag (Johan de Jong) werd pas in 2023 de draad weer opgepakt om de volgende editie weer op de agenda te zetten voor 2024.

De Landelijke Uilendag heeft een breed publiek, variërend van gewone liefhebbers tot mensen die (semi)professioneel met uilen bezig zijn. Het doel van de dag is dan ook altijd meerledig, van het ontmoeten van andere mensen die met uilen bezig zijn tot het uitwisselen van nieuwe kennis en inzichten of het informeren over lopende onderzoeksprojecten. Ook met de selectie van de presentaties proberen we voor deze brede doelgroep voor iedereen wat interessants te bieden.

De Landelijke Uilendag heeft geen traditie om de gedeelde informatie vast te leggen in een conference paper of iets wat hierbij in de buurt komt. Met deze samenvatting willen we proberen dat gat enigszins op te vullen, overigens zonder enige ambitie om hier uitsluitend volwaardige wetenschappelijke papers te bundelen.

Aan de sprekers is daarom gevraagd om van hun presentatie een korte samenvatting aan te leveren, eventueel begeleid door een aansprekend beeld. De verzameling van deze samenvattingen ligt nu gebundeld hier voor u. We hopen hiermee een mooie en zinvolle uitbreiding op het repertoire van de Landelijke Uilendag te hebben gemaakt, die nog regelmatig zijn waarde gaat tonen als naslagwerk.

Veel leesplezier

SKWN, STONE en OWN

Programma-overzicht

09:30	Zaal open, koffie en bezoek stands	
10:00	Opening landelijke dag	Ruud Leblanc (SKWN)
10:05	Dagvoorzitter	Fred Wouters
10:10	De Oehoe in Beleef de Lente; een samenvatting	Gejo Wassink
10:30	Doe meer met ringen: overleving en sterfte van kerkuilen in Holland	Jasja Dekker
10:50	Uilen voor de lens, steenuil en bosuil 'rondom huis'	Pauline van Marle
11:05	Pilot voedselonderzoek steenuilen met geavanceerde camera-opstellingen	Claus van den Hoek, Theo Boudewijn & Ronald van Harxen
11:30	Kruip met ons in de huid van Europese uilen	Kas Koenraads & Arnold van den Burg
12:15	PAUZE en bezoek stands	
13:15	Het verborgen leven van de kerkuil. Een inkijkje via webcambeelden.	Bernice Goffin & Mark Hessels
13:40	Newsflash; 2 (hele) korte uilenberichten.	Mark Hessels
13:45	Broedstrategie en broedgedrag bij oehoe, kerkuil, bosuil en steenuil.	Ronald van Harxen
14:05	Geen ruimte meer voor ransuilen	Willem van Manen
14:30	PAUZE en bezoek stands	
15:00	Broedvlekontwikkeling bij steenuilen	Pascal Stroeken
15:15	Elke oehoe roept zoals-ie gebekt is	Marjon Savelsberg
15:40	45 jaar te gast bij de uilen	Andre Eijkenaar
15:55	Afsluiting landelijke dag	Ronald van Harxen (STONE)



De Oehoe in 'Beleef de Lente, een samenvatting.

Gejo Wassink

Ruim 8 weken hebben bezoekers van 'Beleef de Lente' naar de webcamsbeelden van de oehoe kunnen kijken.

De eieren werden gelegd op 2,5,8 en 11 maart. De kuikens verschenen op 5,8,9 en 13 april. De broedduur was per ei achtereenvolgens 34, 34, 32 en 33 dagen. De jongen verlieten de nestkist (al dan niet bewust) op 15, 24, 26 mei en 2 juni. (na 40-50 dagen).

In de totale observatieperiode van 96 dagen werden maar liefst 170 ratten op het nest gebracht. Zowel wat aantallen als gewicht betreft maakten ratten ruim de helft van het totale menu uit. Op de tweede plaats kwamen konijnen en (stukken van) hazen met zo'n 13% van de aantallen en 34% van het totale prooigewicht. Wat aantallen betreft waren muizen ook nog belangrijk met zo'n 12% van de prooidieren. Wat gewicht betreft stellen ze echter niet zoveel voor; 0,9% van het totale gewicht aan prooien.

De jongen kregen 383 gram voedsel per dag.

In de totale observatieperiode is er zo'n 113 kilo aan prooidieren aangevoerd, waaronder zo'n 63 kilo aan ratten.

In de samenvatting zagen we dat het vrouwtje de eieren af en toe keerde met haar poot. Verder werd het nest in de broedperiode schoon gehouden door prooiresten weg te brengen. Als bijzondere prooi werden enkele keren nestjonge vogeltjes gevoerd van kleine vogels. Een eekhoorn die langs kwam werd duidelijk als vijand ervaren. Kort werd ook nog even het ringen van de jongen getoond. De eerste 3 jongen vielen uit het nest, alleen de laatste was een echte takkeling en vloog doelbewust uit de kist.



Meestal was er voldoende voedsel op voorraad. (beeld uit Beleef de Lente 2024)

Doe meer met ringen: overleving en sterfte van kerkuilen in Holland

Jasja Dekker

Het is een terugkerend onderwerp: wel of niet ringen? Weten we niet alles al?

Het is altijd belangrijk het ongerief dat een dier door ons ondergaat af te wegen tegen wat het oplevert. Maar wat je allemaal met ringgegevens kunt, is niet bij iedereen bekend.

Daarom ga ik in deze bijdrage in op wat ringen ons kunnen leren over populaties, als we ze goed gebruiken. Ik bespreek daarbij 5 toepassingen, die ik deels illustreer met de ringgegevens van kerkuilen van Noord-Holland en Zuid-Holland

- 1) Kaartjes van ring- en vindplaats: dispersie en vestiging.
- 2) Overleving van kuikens: wat er gebeurt er na uitvliegen?
Overleving kun je alleen goed berekenen met voldoende terugmeldingen. Aflezen van adulten is dus superbelangrijk. Vervolgens kunnen we overleving vergelijken van grote en kleine legsels, goede en slechte prooiaren, strenge of milde winters, en klei versus zand.
- 3) Begrijpen van verkeersslachtoffers.
- 4) Lange termijn effectiviteit van mitigatie (buitenkasten, verplaatsen van broedsels)
- 5) Lange termijn effectiviteit van rehabilitatie.

Tot slot kunnen we die overlevingsgegevens combineren met broedgegevens, aantallen broedsels, nestgrootte, en populatietrend, in zogeheten Integrated Population Models. Die kunnen helpen de gevolgen van veranderingen voor onze uilenpopulaties te voorspellen.

Concluderend: veel van ons maken uilen vooral mee in de nestfase. Wat er daarbuiten met de ouders en kuikens gebeurt weten we niet goed. Met goed gebruik van ringen verleggen we onze horizon tot voorbij het nest, en kunnen we problemen zien aankomen. Goed gebruik betekent dus: niet stug doorringen, maar (ook) de gegevens op de goede manier verwerken. Aan de slag dus!



Uilen voor de lens, steenuil en bosuil 'rondom huis'

Pauline van Marle

Vanaf 2005, toen ik begon met digitale fotografie, volg ik steenuilen. Doordat ik niet auto kan rijden, was ik genoodzaakt mij te focussen op gebieden rondom huis. In dit geval rondom Nijmegen. Mijn voorkeursgebieden zijn: de Ooijpolder, Oost Betuwe, Land van Maas en Waal en letterlijk: 'rondom huis'. Dat er zoveel moois 'rondom huis' te zien was, was voor mij een mooie eye-opener!

Zo volgde ik al langer steenuilen in de Ooijpolder, (vooral voorste gedeelte van de Ooijpolder) Land van Maas en Waal (vooral omgeving Beuningen) en later ontdekte ik hoeveel moois er in mijn directe omgeving te zien was (maximaal 5 km rondom huis!)

Mijn presentatie bestaat uit beelden van de een steenuilkoppel met jongen dat ik nu een jaar of vijf volg en een koppel bosuilen op Landgoed Grootstal op 1 km van mijn huis.

De steenuilen maken gebruik van een nestkast die door de bewoners van het huis (voormalige boerderij) bij het paardenpension in een 90 jarige hoogstam-appelruitboom geplaatst is. Vorig jaar heeft vrouw steenuil na het 'uit de kast komen van de jongen, deze na een week alleen grootgebracht. Mannetje mistte ik na een week en toevallig vond ik deze na drie weken, onthoofd terug. Toch zijn dat jaar de vier jongen allen succesvol uitgevlogen.

Hoopvol dit jaar weer teruggekeerd. Er was een nieuwe partner en misschien een nieuw koppel, maar dit jaar liep alles anders. Hele maand juni regen, heel veel regen. Slechte omstandigheden, zowel voor de uilen als de fotograaf. Met een primeur op de zonnepanelen.

De bosuil op het landgoed ontdekte ik in een linde. Ik weet nog steeds niet of dit alleen verblijfsplaats of ook broedplaats is. Dit jaar zijn drie jongen succesvol uitgevlogen.



Pilot voedselonderzoek steenuilen met geavanceerde cameraopstellingen

Claus van den Hoek, Theo Boudewijn & Ronald van Harxen

In 2023 is het rapport “50 jaar reproductie van de steenuil in Nederland” gepresenteerd door STONE en Sovon, waarin de ontwikkeling van het broedsucces van de steenuil op basis van nestkaarten uit de periode 1972-2022 is beschreven. Het broedsucces bleek in de periode 1996-2022 stabiel te zijn; in de eerdere jaren was de steekproef te klein voor een betrouwbaar beeld. Er was een duidelijk verschil in de reproductie op de zand- en kleigronden. Op de zandgronden waren de legsels groter en het broedsucces lag 10% hoger dan op de kleigronden.

De conditie van de jongen op de zandgronden was beter dan op de klei, terwijl de overleving van de juvenielen op de zandgronden ook beter was. De index van de steenuil laat in de periode 1990-2004 een sterke afname zien, maar de laatste jaren lijkt er weer enig herstel op te treden. Dit herstel wordt echter veroorzaakt door de steenuilen op de zandgronden, terwijl de afname op de kleigronden zich heeft voortgezet.

Er zijn dus aanwijzingen dat op de kleigronden de voedselsituatie voor de steenuil ongunstiger is dan op de zandgronden. In nestkasten op zandgronden lijkt in de kleine jongentijd (0-10 dagen) meer voedsel (muizen) in voorraad aanwezig te zijn dan in kasten op de kleigronden.

Voor STONE vormde dit de aanleiding om een pilotonderzoek te starten naar de verschillen in dieet van de steenuil in de broedperiode op de klei- en zandgronden. Hierbij werden nestkasten uitgerust met vier camera's, die een goed beeld geven van de prooien die naar de nestkast worden gebracht. Op de zandgronden zijn vijf camerakasten geplaatst en op de kleigronden twee, een derde volgt nog.

In het broedseizoen van 2024 waren maar drie kasten op de zandgronden bewoond, terwijl de kasten op de kleigrond alleen geïnspecteerd werden.

Het broedseizoen in 2024 werd gekenmerkt door veel regen in mei. Dit resulteerde in een beperkte voorraad muizen in de kasten en een relatief slechte conditie van de jongen. De camera's bleken goede informatie op te leveren. Er waren duidelijke verschillen tussen de kasten op de zandgronden. In elke kast was een andere prooigroep qua aantal dominant. In alle drie de kasten werden veel wormen aangevoerd. In Lichtenvoorde vormden muizen 19% van de aangevoerde biomassa en wormen 44%. Bij de twee andere kasten was het muizenaandeel 42-49% en het wormenaandeel 31-39%. De aangevoerde biomassa per dag lag min of meer in dezelfde orde van grootte, maar de aanvoer per voedselvlucht (in gram) van de steenuilen bij Lichtenvoorde bedroeg maar de helft van de aanvoer per voedselvlucht op de twee andere locaties.



Kruip met ons in de huid van Europese uilen

Arnold van den Burg en Kas Koenraads van het Zoölogisch Museum Nederland

Uilen roepen bij veel mensen een gevoel van mystiek op, mede als gevolg van hun nachtelijke en daardoor onzichtbare leefwijze. We ontrafelen een deel van deze mystiek door vanuit het perspectief van uilen te kijken naar hun ecomorfologie: de relatie tussen hun lichaamsbouw en hun leefwijze, gezien vanuit de context van hun leefomgeving.

We kruipen daarom in de huid van een uil (aan de hand van een live dissectie) en gaan op ontdekkingstocht door de levens van enkele Europese uilensoorten. Hierbij bekijken we het basisbouwplan van een uil en ontdekken we aan de hand van dode uilen welke combinaties van eigenschappen ze gebruiken om zich te kunnen oriënteren, te jagen en hun prooien te verwerken, te migreren en meer. Met deze vernieuwende blik op uilen als basis gaan we vervolgens op interactieve wijze na hoe de variatie binnen een soort en tussen soorten uilen samenhangt met hun leefwijze, habitat en bescherming.

Deze benadering creëert een nieuwe manier van kijken naar uilen en hun behoeften en biedt een basis voor het bestuderen van uilensoorten in andere werelddelen en ecosystemen.

Ons museum richt zich op vraagstukken en relaties betreffende eigenschappen van gewervelde dieren vanuit het perspectief van het dier. Op basis daarvan kijkt het museum op een integrale manier naar dieren in hun habitat en hoopt daarmee bij te dragen aan het vergroten van de bewondering voor natuur en natuurbescherming bij een zo breed mogelijk publiek. Vooralsnog is het museum alleen online te bezoeken, in afwachting van een vestigingslocatie: zoologicalmuseum.nl



Het verborgen leven van de kerkuil. Een inkijkje via webcamsbeelden.

Bernice Goffin & Mark Hessels

Ondanks dat we door middel van onder andere ringonderzoek en nestcontroles al enorm veel hebben geleerd over de kerkuil, zijn er nog steeds veel vraagtekens. De nachtelijke levenswijze van de kerkuil in combinatie met de verstoringgevoeligheid in de broedperiode maakt deze soort moeilijk om te volgen. Webcambeelden kunnen hierin uitkomst bieden. De afgelopen vijf jaar zijn de webcamuilen van Beleef de Lente, gevestigd in Woold in de Achterhoek, gedurende de broedperiode 24/7 gevolgd door een betrokken team van vrijwilligers. Deze intensieve monitoring heeft ons nieuwe inzichten gegeven in het leven van de kerkuil tijdens het broedseizoen. Zo zijn er bijzondere beelden verzameld van de zoektocht naar een nieuwe partner, confrontaties met bosuilen (die verrassend genoeg steevast door de kerkuilen werden gewonnen) en met kerkuil 'floaters' en het oefenproces van pas uitgevlogen kuikens. Ook konden we alle prooioverdrachten nauwgezet bijhouden en zelfs per kuiken onderscheiden hoeveel prooien er werden gegeten, waardoor we meer hebben geleerd over de voedselbehoefte van opgroeiende kerkuilkuikens. De combinatie van het webcamonderzoek met braakbalonderzoek heeft ons daarnaast interessante inzichten gegeven over de voedselkeuze van kerkuilen in het broedseizoen.

Het webcamonderzoek leert ons daarmee dat nog lang niet alle gedragingen van kerkuilen zijn vastgelegd en dat er ook over het jachtpatroon en de voedselkeuze nog veel te leren valt. Ook is regelmatig duidelijk geworden dat zaken net iets anders gaan dan tot nu toe vaak werd aangenomen. De resultaten van het webcamonderzoek zijn elk jaar uitgebreid onder de loep genomen en beschreven in het blad UILEN. De artikelen zijn te vinden in de nummers UILEN 10, 11, 12 en 13. Ook de clips van de afgelopen jaren zijn nog allemaal terug te kijken op de website van Beleef de Lente.



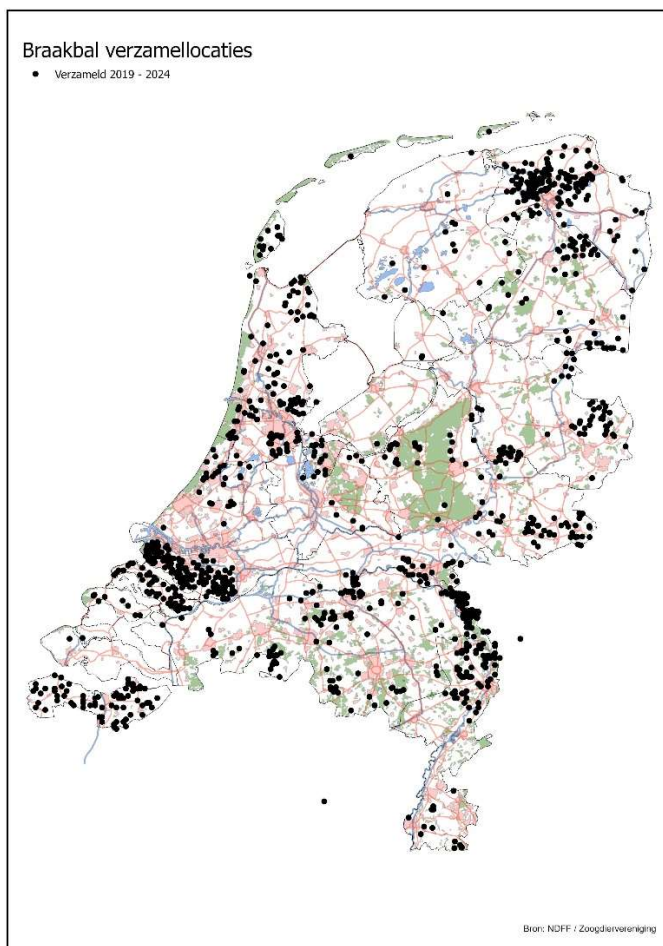
De zes uitgevlogen jongen van 2023 op hun 'trainingsplek'

Newsflash (1): Kort bericht over NEM Verspreidingsonderzoek muizen

Neeltje Huizinga – Zoogdierverseniging

Al jaren verzamelt de Zoogdierverseniging verspreidingsgegevens van muizen en spitsmuizen aan de hand van de inhoud van braakballen van kerkuilen. Kerkuilen hebben namelijk geen voorkeur voor bepaalde groepen (spits)muizen, waardoor alle soorten zijn terug te vinden in de braakballen. De prooiresten in de braakballen geven daarom een goed beeld van wat er aan kleine zoogdieren binnen het jachtgebied van een paartje kerkuilen leeft. Sinds 2005 gebeurt het verzamelen en pluizen binnen het meetprogramma 'Verspreidingsonderzoek Muizen', als onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

De gevonden muizen in een partij braakballen (groot of klein) worden gekoppeld aan het jachtgebied van de kerkuil. Een kerkuilbraakbalpartij van minstens 150 prooidieren (zo'n 50-60 braakballen) is voldoende groot is om alle soorten, die zich binnen het jachtgebied van een kerkuil bevinden, te bevatten.



Locaties waar braakballen zijn verzameld in de periode 2019 – 2024.

We proberen van zoveel mogelijk locaties in Nederland jaarlijks een monster braakballen te bemachtigen, waarbij het herhaaldelijk bemonsteren van dezelfde locaties van groot belang is om goede trends te kunnen berekenen. Eventueel zijn er van uit ons 'ruilballen' beschikbaar voor educatieve doeleinden.

Meer informatie over het NEM Verspreidingsonderzoek Muizen is te vinden op [NEM Verspreidingsonderzoek Muizen | De Zoogdierverseniging](#). Of neem contact op met Dick Bekker (dick.bekker@zoogdierverseniging.nl) en Neeltje Huizinga (neeltje.huizinga@zoogdierverseniging.nl).

Newsflash (2): Kort bericht over bosuil gewichtscurve en gewichts-index

Mark Hessels

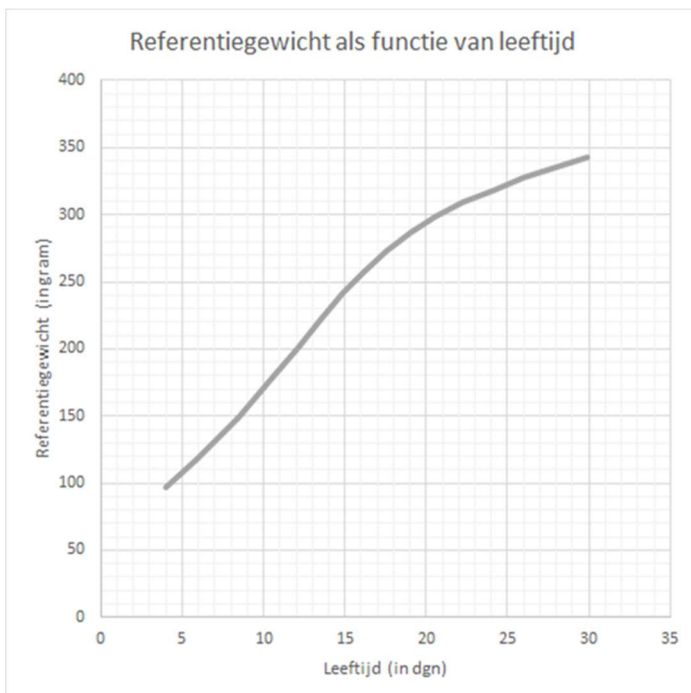
Van ruim 6700 bosuil nestjongen zijn de gegevens geanalyseerd die tijdens het ringen zijn verzameld en ingevoerd in GRIEL. De gegevens zijn verzameld in de periode 2010-2023 en hebben een goede spreiding over grote delen van Nederland.

De volledige analyse is gepubliceerd in het jaarblad Uilen, nummer 13 (Hessels M. 2023. Schatgraven in bosuilde data.). In deze korte presentatie op de Landelijke Uilendag werd aandacht gevraagd voor de referentiegewicht curve voor nestjongen die uit deze data is afgeleid en voor het gebruik van de gewichtsindex bij jonge bosuilen.

Gewichten van jonge bosuilen kennen een grote spreiding, die afhankelijk is van vele factoren. Juist daarom is het zinvol om één standaard referentiecurve te gebruiken die gebaseerd is op een grote steekproef, verzameld over een langere periode en die representatief is voor heel Nederland. Dit soort curves worden voor bijvoorbeeld steenuilen en kerkuilen al landelijk toegepast.

Een extra meerwaarde leveren deze data als ze worden gebruikt in de vorm van een gewichtsindex. De gewichtsindex is het actueel gewogen gewicht gedeeld door het referentiegewicht behorende bij de vleugellengte/leeftijd op dat moment. Hierdoor wordt het ook mogelijk om jongen van verschillende leeftijden met elkaar te vergelijken; ook binnen één nest.

De referentie gewichtscurve is ook te verkrijgen via de website van het Vogeltrekstation (> soortenpagina > bosuil).



Voor een goede gewichtsindex moet je flink dooreten. Foto: Mark Hessels

Broedstrategie en broedgedrag bij oehoe, kerkuil, bosuil en steenuil

Ronald van Harxen

Een eerste ei leggen doen ze allemaal, uilen. Althans de vrouwen. Hoe ze vervolgens verdergaan verschilt per soort. Dat kerkuilen en oehoes direct bij het eerste ei met broeden beginnen, steenuilen pas bij het voorlaatste of laatste en bosuilen ergens daartussenin, kunnen we in elk uilenboek lezen. Dat het in werkelijkheid een stukje genuanceerder ligt, heeft bestudering van camerabeelden opgeleverd. In het seizoen 2024 werden eileg, broedduur en uitkomst bij de 4 genoemde uilen die alle in Beleef de Lente zaten, nauwgezet gevolgd. Bos- en steenuilen werden ook nog met andere camera's gevolgd. Tevens werd gelet op bepaalde aspecten van het broedgedrag.

Hieruit bleek dat kerkuil en oehoe inderdaad bij het eerste ei beginnen, maar dat het leeftijdsverschil bij de jongen van de kerkuil nagenoeg gelijk (gemiddeld 93%) is aan het leginterval, maar dat het verschil bij de oehoe iets kleiner is (87%). Dat houdt dus in dat latere jongen in de embryonale fase een kleine inhaalactie op touw hebben gezet. Bij de bosuil was dat nog veel pregnanter: het leeftijdsverschil bedroeg hier slechts 70% van het verschil in interval. Voor een deel komt dat omdat bosuilen het eerste ei (eieren) slechts een deel van de tijd bebroeden. De eerste dagen na de leg van het eerste ei verblijven ze een groot deel van de nacht nog buiten. Daar komt een deel van de 'tijdwinst' vandaan. Voor een ander deel lijken de laatst gelegde eieren een kortere ontwikkeltijd nodig te hebben en worden ze wellicht door het gepiep van de al wel uitgekomen nestgenoten tot spoed aangezet. Opvallend aan de steenuil is dat het echte volop broeden pas enkele dagen na de leg van het laatste ei begon. In de periode daarvoor zou je ze deeltijdbroeders kunnen noemen met geleidelijk aan een hogere deeltijdfactor. Gevolg was dat er nauwelijks verschil in leeftijd zat tussen de jongen. Slechts 14 uur verschil tussen het eerste en laatste jong bij 17 legsels waar alle eieren uitkwamen (11% van de leginterval).

In de literatuur wordt volop gespeculeerd waar deze verschillen in broedstrategie vandaan komen. Er zijn in de afgelopen decennia maar liefst 20 verschillende hypothesen opgesteld. Geen van allen lijkt een eenduidige verklaren. Waarschijnlijk is er sprake van een multidimensionaal fenomeen. Verder onderzoek is dan ook zeker wenselijk.



Geen ruimte meer voor ransuilen

Willem van Manen

Als jongen droomde ik van een toekomst in Finland, waar voor zover ik wist, de meeste uilensoorten voorkwamen. Ik groeide echter op in Noord-Drenthe, dat begin jaren tachtig door bosuilen nog niet was bereikt. Kerk- en steenuil vielen af, omdat je daarbij niet om mensen heen kon. Bleef over de Ransuil, waarover ook nog eens het minst bekend was, op het net verschenen en door mij stukgelezen proefschrift van Harry Wijnandts na. In het najaar van 1986 startte ik een onderzoek naar de ransuilen vlakbij Assen in het standaard 5x5 km-blok, 12-44.

Ik had het geluk dat mijn beginjaar, een mager muizenjaardat echter gevolgd werd door een serie van drie jaren met oplopende veldmuizenstand, wat in 1990 leidde tot topaantallen van maximaal 81 overwinterende uilen op gezamenlijke slaappleatsen, oplossend in 41 territoria, waarbij in een groot deel jongen werden grootgebracht. Ook in latere jaren leidden de veldmuizenpieken in 1993, 1996 en 1999 tot behoorlijke aantallen ransuilen.

Daarna liep de stand snel terug, met als vermoedelijke oorzaken het wegvallen van nestgelegenheid, predatie door havik en marters en het verdwijnen van optimaal veldmuizenhabitat door stedenbouw, inrichting van beekdalen als natuurgebied en intensivering van agrarische bedrijfsvoering op de overgebleven landbouwgrond.

Deze terugloop heb ik niet goed kunnen volgen. Ook bij een hoge dichtheid betekent inventariseren van Ransuilen al veel (nachtelijk) veldwerk met weinig waarnemingen. Dat het tij voor de ransuilen nog niet is gekeerd is echter makkelijk af te lezen aan de zeldzaamheid van piepende jongen en de voorsnog blijvende afwezigheid van ransuilen in het havikendieet.



Still uit kleianimatie over ransuilen

Broedvlekontwikkeling bij steenuilenvrouwen

Pascal Stroeken

Bij steenuilen broedt alleen de vrouw. Net als bij andere vogels ontwikkelt de broedvogel een broedvlek: een kale plek op de borst en buik. De huid van de broedvlek is goed dooraderd en onderhuids opgeslagen vet zorgt voor opzwellende huid tot met vocht gevulde plooien. Dit zorgt voor een optimale verwarming van de eieren en de plooibare huid bevordert het contact met de eieren.

De broedvlek is bij steenuilen de enige betrouwbare manier om, in het broedseizoen, het geslacht van volwassen vogels te kunnen bepalen.

In de jaren 2020 – 2024 hebben Ronald van Harxen en Pascal Stroeken in hun onderzoeksgebied in de Zuidoost-Achterhoek de broedvlekken van steenuilendames nauwkeurig bekeken. Doel was om de broedvlekontwikkeling in beeld te brengen en de vraag te kunnen beantwoorden of aan de hand van die ontwikkeling met enige nauwkeurigheid iets gezegd kan worden over het broedstadium.

Er is een fotoserie samengesteld op basis van observaties aan een groot aantal verschillende vrouwen tijdens de reguliere nestcontroles. Van elke foto is het broedvlekstadium gekoppeld aan de fase van het leggen, het broeden van de eieren, of het verzorgen van de jongen; het fotomoment is daartoe gerelateerd aan de (berekende) legdatum van het eerste ei en de uitkomstdatum van de eieren.

Uit de observaties volgt dat er drie stadia zijn te onderscheiden:

1. Eilegfase (nog niet broedend): start en ontwikkeling broedvlek.
2. Broedfase: goed ontwikkelde broedvlek (fel rood van de dooraderdering, dikke plooien) en de afnemende zwelling en dooradering in het laatste stadium van het broeden.
3. Na uitkomen eieren: indrogende broedvlek en herstart verengroei.

Het broedvlekstadium geeft basale informatie over het broedstadium. Bovendien kan de broedvlek waardevolle aanvullende informatie geven bij mislukte nesten. Bij een nest dat vroeg is mislukt en waar geen eieren of jongen zijn aangetroffen, kan aan de hand van een “oude broedvlek” of de hergroei vastgesteld worden dat de vrouw eieren of jongen heeft gehad, en globaal hoe lang dat geleden is.



Elke Oehoe roept zoals-ie 'gebekt' is!

Marjon Savelsberg

Het leven van Europa's grootste uilensoort blijft grotendeels verborgen in het donker van de nacht, maar als je hun geluiden begrijpt en de individuele oehoes herkent aan hun roep, dan gaat er een hele nieuwe wereld voor je open.

Al sinds 2016 doe ik bioakoestisch onderzoek naar de Europese oehoes in en rond de voormalige ENCI-groeve bij Maastricht, waarbij ik me met name richt op populatiemonitoring, het verzamelen en (spectrografisch) analyseren van het vocale repertoire van de oehoe en indivuherkenning.

Het is al langer bekend dat je oehoes op basis van de territoriale roep kunt herkennen, maar het is niet zo makkelijk als dat het lijkt, want niet elke roep van de oehoe is de territoriale roep. Hoe herken je de territoriale roep van man en vrouw Oehoe en welke andere roepen zijn er? En wat kun je nu eigenlijk met die kennis? Vandaag mag ik een tipje van die sluier oplichten.



Drie jonge oehoes, ENCI-groeve Maastricht. Foto: Marjon Savelsberg

45 jaar op bezoek bij de uilen

André Eijkenaar

Ik vind het belangrijk dat mijn aanwezigheid “gedoogd” wordt door de uilen. Als ik het gevoel krijg dat het niet zo is breek ik alles weer af, hoe lang de voorbereidingen ook geduurd hebben. De foto is niet heilig.

Ik kies jaarlijks een aantal locaties uit. Voor de Steenuil ben ik afhankelijk van andere provincies want in Groningen komen ze nauwelijks meer voor. Daarbij heb ik nauw contact met de vrijwilligers daar.

Voor de Kerkuil kom ik vaak op dezelfde locaties om hun “verhaal” compleet te krijgen. Sommige paartjes ken ik zodoende al jaren.

Voor de Ransuil en Bosuil ben ik een aanspreekpunt. De Velduil komt regelmatig op mijn pad in oost Groningen.

Ik gebruik de fotos om de tolerantie bij eigenaren van een broedplek te bestendigen en nieuwe vrijwilligers te werven.

Daarvoor worden ze ook belangeloos verstrekt voor artikelen of flyers.

